

РОЛЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Буравський Олександр Антонович,

д.і.н., професор

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Анотація: У статті проаналізовано роль РКЦ у збереженні національної ідентичності, польської культури, мови та традицій.

Ключові слова: Римо-католицька церква, Польща, національна ідентичність, націоналізм, ментальність.

У польській ментальності римо-католицизм суттєво пов'язаний з польською ідентичністю. Цей тип національної ідентичності був посилений історичними обставинами, зокрема поділами, які позбавили Польщу її державності більш ніж на століття [1].

Метою статті – проаналізувати яким чином РКЦ Польщі впливала на формування польської ідентичності.

Після Другої світової війни Польща опинилась під комуністичною владою, РКЦ протиставляла себе цій владі. Позиція церкви відповідала настроям більшості поляків, які також були акцентовані в діяльність проти влади. Проголошені церквою цінності відповідали тим критеріям, з якими ідентифікувало себе суспільство, отже, об'єднатися було легше в цій, а не в іншій вірі [2, с. 179].

Історична позиція РКЦ Польщі як джерела польського націоналізму сприяла усвідомленню її ролі в поваленні комунізму [3].

У своїй книзі «Пам'ять та ідентичність» Ян Павло II визначив взаємовідносини між Церквою і Державою з точки зору Католицької Церкви. На його думку, найважливішим фактором є те, що в кожній країні обидві

інституції мають одне й те саме завдання – служити громадянам. Обидві організації виконують свою функцію по-різному, проте, основою завжди є їхня співпраця [2, с. 175].

Кардинал С. Вишинський наголошував, що «ніде союз церкви і нації не є таким сильним, як у Польщі». У Польщі релігійна та національна ідентичність нерозривно пов'язані між собою. Щонайменше 85% населення на початку ХХІ ст. декларували приналежність до РКЦ [4].

Під час переходу до демократії в 1989-1990-ті рр. було певне занепокоєння щодо потенційної загрози того, що РКЦ буде надто втягнута в політику. Польські інтелектуали заперечували висхідну гегемонію церкви. Натомість релігійні інституції наполягали на тому, щоб їхні послідовники жили відповідно до практик, які б забезпечували злиття релігії з культурою, впливаючи як на соціальну, так і на особисту ідентичність [3].

Згідно з даними 2018 р. Pew Research Center, 70% поляків вважають, що релігію слід тримати окремо від урядової політики, а 25% підтримують думку, що держава має брати участь у підтримці релігійних цінностей і вірувань.

Лише 28% респондентів у цьому ж опитуванні заявили, що уряд має надати фінансову підтримку РКЦ, яка є кращою для країни, 64% поляків вважають католицизм ключовим компонентом їхньої національної ідентичності [5].

Взаємозв'язок між релігійністю та національною ідентичністю після змін 1989 р. неодноразово ставав предметом публічних дискусій із залученням різних кіл, а також предметом соціологічних досліджень, найчастіше зосереджуючись на питанні релігійності поляків, рідше – на перспективі трансформації польської національної ідентичності.

Криза інституту РКЦ в Польщі, яка спостерігається останніми роками, а також соціальні дані, що свідчать про значний спад релігійності, особливо серед наймолодших поколінь поляків, змушують нас поглянути на сучасний стан формування поляка-католика [6].

Критерії національної ідентичності 2005-2015 рр. в опитуваннях польського Центру дослідження громадської думки CBOS [7].

Що на вашу думку потрібно, щоб вважатися поляком?	2005 р. (%)	2015 р. (%)
Відчувати себе поляком	69	59
Бути громадянином Польщі	34	40
Мати польське походження	25	29
Постійно проживати у Польщі	23	24
Розмовляти польською мовою	20	20
Бути католиком	14	7
Важко відповісти	1	2

Зв'язок римо-католицизму з польською ідентичністю зазнав значних переоцінок, особливо на початку XXI ст. У польському суспільстві зміцнилося переконання, що існує багато факторів, які визначають польську ідентичність, яка залежить від багатьох умов. Однією з таких умов є римо-католицька віра [6].

Узагальнюючи, зазначимо, що в Польщі більшість населення належить до РКЦ, яка як під час поділів, так і в комуністичний період захищала національні інтереси. Тому ця потужна релігійна інституція і сьогодні відіграє вирішальну роль у збереженні польської ідентичності. Вона є важливим символом єдності для польського народу. Папа Римський і духовні лідери церкви виступають в ролі моральних авторитетів, закликаючи до збереження польської культури, мови та традицій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Borowik I. The roman catholic church in the process of democratic transformation: the case of poland. *Social compass*. 2002. Vol. 49, no. 2. P. 239–252. URL: <https://www.deepdyve.com/lp/sage/the-roman-catholic-church-in-the-process-of-democratic-transformation-YZl05YVDsb> (дата звернення: 07.08.2023).
2. Гоголь Ю. Роль релігії в процесі формування ідентичності. *Дух і літера*. 2011. № 23. С. 175–196.

3. Topid K. Religious Freedom, National Identity, and the Polish Catholic Church: Converging Visions of Nation and God. *European Centre for Minority Issues (ECMI)*. 2019. Vol. 10, no. 5. P. 293–304. URL: <https://doi.org/10.3390/rel10050293> (дата звернення: 18.08.2023).

4. Porter B. The Catholic Nation: Religion, Identity, and the Narratives of Polish History. *The Slavic and East European Journal*. 2001. Vol. 45, no. 2. P. 289-299. URL: <https://www.jstor.org/stable/3086330> (дата звернення: 08.08.2023).

5. Eastern and Western Europeans Differ on Importance of Religion, Views of Minorities, and Key Social Issues. *Pew Research Center 2018*. URL: <https://www.pewresearch.org/religion/2018/10/29/eastern-and-western-europeans-differ-on-importance-of-religion-views-of-minorities-and-key-social-issues/> (дата звернення: 18.08.2023).

6. Wysocki A. „Polak-katolik”? O związkach między deklarowaną religijnością a poczuciem tożsamości narodowej Polaków. *Przegląd Religioznawczy*. 2022. Vol. 2, no. 284. P. 125–140. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/2130977.pdf> (дата звернення: 18.08.2023).

7. Centrum Badań Opinii Społecznej. URL: <https://www.cbos.pl/PL/home/home.php> (дата звернення: 18.08.2023).